

Н О В И Н И

Grkokat. paroh. Čitaonica
Novi Sad, Bojovića 2.

ЗА РУСНОХ У ЈУГОСЛАВИЈИ

„Руски Новини“ виходза кажди гн-
дзень. — Предплата на рок 55 Дин.
Адреса: „Руски Новини“ Р. Керстур.
Число Чековног рахунку 59-356.

Видава: Руске Нар. Просв. Дружтво
За редакцију одповеда: Мих. ФИРАК.

Наш народни пророк.

(З нагоди 125-рочњици народзенья
Тараса Шевченка.)

Кажди културни народ ма својх заслу-
жних вельких людзох, котри свойому наро-
ду послужели з надзвичайно велькими діла-
ми. Але ані еден народ на швецце нема
такого великана, як цо ма наш народ Та-
раса Шевченка. Не зато, же би вон бул
найвекши од найвекших, але зато, бо Шев-
ченко зробел за наш народ тельо, кельо
ніхто други за свой народ не зробел.

Тарас Шевченко своім вельким од Бога
даним талантом як поет, своім огністим
словом воскресел наш народ на нови жи-
вот, пребудзел у нїм свідомоц и жадане
жиц своім животом у своєї держави и не
буц нічий слуга.

Було то од прилики пред сто роками,
кеди Шевченко почал зос своїма писнями,
зос своєю чудотворну бешеду будзиц наш
народ. У Русїї под тварду и чежку владу
московских царох народ наш бул цалком
прибити. Нїяких своїх дружтвох нїяких
кнїжкох не було. Московски панове тримали
простих селянох у рабству и цмоти були
їх панами живота и шмерци. О своєї сла-
вей исторїї, о козацких борбох за шлебод-
ни живот, о Хмельницькому, котри у 17. сто-
літїю обновел українську державу, о гетма-
ну Мазепи, котри ше цали живот борел
проти влади Москви, не шмел народ ніч
знац, не шмел о тим ніч споминац.

У австрийской Галичини владала тиж
»тьма кромішная«, прости народ остал сам
без интелігенції, без вождох под владу
польских панох. На Горніци було ище горше.

И у таких ето часох приходзи поет
Шевченко и зос своєю живу и як огонь пе-
чацу бешеду уліва до полумертвог нашого
народу нову душу, дзвига го на нови живот.
Хто почитал його »Кобзар«, зборник його
писньох, тот такой ставал иншаки. Спо-
знавал сам себе, готови бул на роботу и на
жертви за благо свойого народа.

»Боритесь — поборете! Вам Бог по-
магає...«

воал Шевченко и милиони нашого на-
рода послушали його глас. Ожил наш народ,
одродзел ше, обновел и нешка є таки сви-
доми, таки полни жажди за своєю шлебоду,
же нет тей сили, котра би го могла у його
змаганю зопрец.

З нагоди 125-тей рочњици народзенья
того нашого націоналного пророка спом-
німе ше його и зос циху молитву за упо-
кой його души, зос подяку за його діла
и зос тварду волю, же будземе любїц вше
свой народ и старац ше, да вон у шицким
напредує и да цо скорей посцигне свой
найвисши циль на жеми — своєю шлебодну
державу там горе дзе Дніпро и Карпати у
старей нашей Оцовщини. (ок)

МАДЯРЕ ОБЕЦУЮ АВТОНОМИЮ.

Председатель мадярской владн Телеки
преглашел штварток 17. марта у парламенту,
же Мадярска да Русином на Горніци ауто-
номію. Кед би ше то зисцело, и кед би
тота аутономія була щира и права, а не
лем на наперу, була би то за нас голем
якаш потїха у тих страшних дньох.

Горніца ше геройски бранї

Крев ше лєє за шлебоду — Цудзей помощи нет.

Зос препасцу чехословацкей держави
наша Горніца лебо Карпатска Україна смер-
тельно угрожена од Мадярох. Премиер Воло-
шин стреду 15. марта модлел Гитлера, да Не-
мецка приме Карпатску Україну под свою
охрану (протекторат). Одвиту ище нет.

Бо гоч народни парламент »Сойм« пре-
глашел, же Карпатска Україна постала само-
стойна держава, мадярское войско уж вовто-
рок 14. марта напало на Горніцу. Карпатска
Сїч з оружїем виступела проти Мадярох и
одбила их при Севлюшу. Источасно мушело
ше карпатоукраїнское войско бориц зос чешким
да достане од нього оружїе. Мадяром ше
удало од Мукачева присц до польскей граници,
але Українское войско далее ше бори з Мадя-

рами. Восточну часц Горніци, там дзе Рахов,
Мадяре ише не заняли. А и коло Мукачева и
Ужгорода тирваю кирвави битки зос Сїчови-
ками. Мадярски радио явя, же наше нападаю
на Мадярох особено вноци и нїгда им мира
не даю.

Влада зос Дром Волошином прешла до
Марморош Сїгету. Сам премиер Волошин по-
шол 17. марта до Букурешту гу Кралю Каро-
лу, бивовно модлїц помоц и защиту проци
Мадярох.

Горніца геройски бранї свою младу шле-
боду, па кед у тей неровней борби зос 20 раз
векшу Мадярску и спадне, спадне зос СЛАВУ
И ЧЕСЦУ.

Самостойна Словацка Держава

У прешлим тижню настал медви Чехами
и Словаками вельки спор. Требало конечно
ушориц, яки права и длужносци ма Словацка
держава у союзу зос Ческу, И ту Чехи не
сцели доуциц, да Словацки буду у шицким
ровни и еднаки зос нїма. Теди сама словацка
влада почала ше грожиц Чехом, же ше Сло-
вацки цалком од нїх одтаргну. Зато президент
Гаха 10. марта зруцел словацку владу на чо-
ле зос Др Тисом, а поставел нову зос Сидо-
ром на чолє, котра мала буц верна Чехом.
Велїх словацких преднякох Чехи позаверали,
а министр Дюрчански сцекол до Бечу одкаль

на радио поволовал Словакох, да не призна-
ваю нову владу. Наисце президент Гаха не-
мал право зруциц словацку владу. По закону
могол ю одпуциц лем словацки парламент.

Зруцени предс. словацкей владн Др. Тисо
замодлел помоц од Гитлера. В пондвелок 13.
поволал Гитлер Тиса до Берлина. По догвар-
ки зос Гитлером врацел ше Тисо до Брати-
слави, такой бул зволани словацки парламент,
котри 14. марта преглашел самостойну, нї од
кого неодвисну, словацку державу. Шицки
звязи зос Чехами були претаргнути. Парла-
мент такой поставел нову владу на чолє зос
Дром Тисом, котри ше ставел под немецки
протекторат.

Конєц чешкей держави.

Президент Гаха у Гитлера.

Кед у Праги дознали о преглашеню сло-
вацкей держави, президент Гаха такой 14.
марта на 4 годзин по поладню одпутовал до
Берлину. В ноци од 14. на 15. марта на беш-
еди Гахи зос Гитлером одлучено, же немецке
войско такой рано 15. марта на 6 годзин вой-
дзе до чешких жемох. Причина тому, же у
остатнїх дньох були у чешкей на вецей места
кирвави борби з Немцами, цо ише у Чешкей

остали. Немецке войско приходзи, да Немцох
у Чешкей захранї и да у Чешкей направи мир
и шор.

То шицко значи, же не лем же ше рос-
падала чохословацка держава, у котрей Чехи
розказовали, але и сами Чехи страцели свою
шлебодну державу и пришли под немецку
управу.

Папа Пий XII.

Його живот и дїялносц

Вибрани за папу на дзень свойого родзеного
дня, 2. марта т. р. кардинал Евген Пачели, хтори
приял мено Пий XII. народзел ше у Риме 2. марта
1876. року, як син адвоката. По звершеню гимна-
зии, у якей указал надзвичайни способности у на-
уки, ступел до папского семинара и постал свяще-
ник 1899. року. Незвичайно работного, способного
и ревного священика вжали до св. Конгрегациї
Надзвичайних Церковних справох, дзе почал ди-
пломатску службу, хтотру вполньовал 40 роки,
аж до його вибраня на Папу. Папи Пий X., Вене-
дикт XV. и Пий XI. видзели тоту роботу о. Паче-
лия, мали за нього вельке признанє и давали вше
чешши задачи. Од 1909. до 1914. року бул профе-
сором церковней дипломатїї на Папскей Академїї.

Дня 22. VI. 1917. року, Папа Венедикт XV.
пошвецел о. Пачелия на епископа, дал му титул
архиепископа Сарду и вименовал го апостолским
нунциом у Минхену. Пачели розвинул там вельку
дїялносц, старал ше за залапених у войни, и за
шицких цо поцерпели у войни. Папа Венедикт по-

ручел му склонїи на мир немецкого цара Вилгел-
ма II., але даремна була його нагварка.

У Минхену бул до 1924. р. до заключеня
конкордату медзи Ватиканом и Баварску. После
того постал Апостолски Нунций у Берлину, дзе
25. VI. 1925. року заключел конкордат медзи Ва-
тиканом и Немецку. Под час його пребиваня у
Берлину, архиепископ упознал ше докладно з
українскими справами од Українцох цо теди були
у Немецкей.

За тоти вельки заслуги вименовал го Папа
Пий XI. кардиналом 1928. року, а два роки по
тим державним секретаром Ватикану. (Тото место
ровне министрви вонкашнїх ділох). Вон заключел
конкордат з Румунию, Австрию, та приготовел
конкордат и зос Югославию.

Як Папски Легат бул на Медзинародним
Конгресу у Буенос Айресу, Будимпешту, Лизне
и Лурду.

Нови Папа видал вельо своєю друковани діла
о церковним праву и вельо казанї.

Нашо под Румунску.

Школа и културни установи.

Нешка нет под Румунску ані єдней української школи, а не дозволено у школи учиц ані приватно українску бешеду. То значи, же ані єдно дзецко не може у школи чуц свойо родзене слово. Цо горше, ані приватне ученє української бешеди дома не дозволене. 1936. року бул процес Шапки зос Оршовцох, котрого ведно з даскельома селянами судзели за „преступок“ приватного ученя української бешеди.

Пред войну було на Буковини 216 народних школах, у котрих ше учело шицко по українски, а 117 школах мишаних, дзе ше учело и на других бешедох. До тих школах ишли 40.000 укр. дзедох, а учело їх 822 учительох. Було 4 гимназиї, 1 реальна гимназия, 2 учительски школоли и 4 фахово школи. У штредніх школах було 1800 ученикох и ученицох, а 70 професорох. На універзи у Черновицох мали Украинци 2 катедри на филозофичним и 2 на теологичним факултету, а було коло 280 студентох. Нешка под Румунску нет тому шицкому ані шлїду.

Од 600 културно-просвітних організаційох пред войну, остали нешка лем даскельо у Черновицох, на валалох нет ані єдней. Стари організації забранети, а на нови ше не дава дозволи и так сотки читальных по валалох, „Сичох“, пожарних стражох (огньогасцох) були жертва ворога. Народни доми по валалох запечатовани и заварти.

Новини и мистецтво.

Нет ані найменшей шлєбоди слова. Новини або часопис не мож видавац. „Самостойнось“ цо виходзела скорей, була вещей раз забранета на пол рока, а тєраз є зошицким забранета, а так исто и „Самостойна Думка“ литературни мешачник. „Час“ и „Рада“ — то часописи, котри провадза румунску политику на українській бешеди, а кед би поведли дацо свойого, дораз би їх забранели. Зос Галичини або з инших українских жемох не мож достац ніяку нїжку або часопис писану на українській бешеди.

Концерти, академі и представи стоя тиж под терором. Да ше достає на ніх дозвола, треба барз вельо рижних формалноскох, так же ридко хто може шицко потребне зробиц, бо каждую дозволу треба питац од самого министра. У остатніх часох не даваю дозволу ані за вечерніци зос танцом, а зокрема не на валалє.

З того шицкого видземе яки чежки живот наших українцох-русинох под Румунску. М. Б-о

Читайце и розширюйце Руски Новини!

В. Гренджа-Донский:

З вельких дньох народзєня Карпатской України. (2)

13. октобра. З Паги пришла вистка, же наша влада вименована: три министри и два державни секретаре. Министер-председатель постал Андрий Бродїй, министр нукашніх ділох др. Едмунд Бачинский, министр поштох и желєзниццох Юлиан Ревай. Державни секретаре: директор Августин Волошин и др. Пєщак, Мамє ище и дальшого уполновласцєного министра Фенцика за ушорєнь українско-словацких гранїцох...

Идземе витац нову владу... На площї Корятовича будує широку трибину... На наших домох українски прапори... Але и вельо царских (руских)... Мушнє им прецєрпїц.

Зато, же влада помишана, муша буц радиорепортажи українско-руски. Догварел сом ше зос Чєпинцом, батогашким спикером (тот цо бешедує до радия), же ше будземе мянєц зос репортажу. Цикави сом як то будзє випатрац.

Иду у походу гимназисти под царским прапором... Моя дзивка идє жалосно: „Тату, я ше ганьбим, же ми не мамє ані єдного белаво-жовтого прапору, директор Сулинчак не допушєл...“

Приходзим гу професорови др. Бирчакови и „винчуєм“ му за „белаво-жовти“ прапори, цо их носи гимназия... А вон ми гнївацо одповєда: „Волєл би ши написац оду Бродїйови... ша знаш озда яка влада!“

Треца годзина. Народу на площї вещей як дзєшец тисячи. Нашо вжали места на правей страни и видно, же су векшина. Пластуни, школяре, младеж,

Нови инвалидски закон.

Шицки прияви маю ше посилац надлєжному окружному суду (або судбєному столу; так за Керестур, Коцур, Стари Вєрбас до Сомбору, за Господїнци, Дюрдьов, Нови Сад, до Нового Саду, за Шид, Бачинци, Беркасово, до Сримской Митровици, а за Миклошевци, Петровци, Андрияшевци, Пишкорєвци, до Осїєку и т. д.), а апелациї против тих рєшенєох маю ше посилац на: „Верховни инвалидски суд при Министарству социалне политике и народног здравля“, и тот верховни суд конечно рєшава, на ньго ше далєй не мож будзє жаловац.

Против рєшеня окружного суда може ше поднєсц жалбу на Вєрх. инвал. суд до Бєограду за за време од 30 дньох (цо будзє означєне и у самим рєшеню!) од дня кєди странка прияла рєшенє. Хто препушци тоти 30 днї и не жалувє ше, нїда не годзєн дойсц до свойих правох.

То наглашуємє прето, бо вельо нашо инвалиди и инвалидски їдовици лєм прето страцели право на помоц по дотєрашніх законах, же ше на време не жаловали.

Кажди инвалид, котри глєда свойо право по тєй уредби, окрем тих котри тєраз шорово доставяю инвалидину, будзє поволани пред комєсию до свойого войного округу и тота комєсия утвєрди му њого хибу и кєльо в проценти инвалид. Тота комєсия вида му увєренє о њого неспособноци, и кєд инвалид незадовольни, ма право ше жаловац вишей инвалидской комєсиї за 30 днї од приятку увєреня, а тоти виши инвалидски комєсиї буду основани при команди дивизийох.

Тот инвалид котри идє пред комєсию, ма право привєсц и свойого дохтора зос собу, або принєсц њого написанє думанє.

И кєд уж будзє досудзєнє дацо дакому, дакє право, може ище глєдац кєждє обновљєнє судзєня:

а) Кєд ше познєйше поднєшу нови докази за приманє инвалиднини, або помоци, або, же би їх требало повєкшац, а тоти докази кєд не були познати до закончєня скорєйшого судзєню;

б) Кєд ше личному инвалидови на тєльо погуби здравлє, же треба да ше прєглаши за векшого инвалида.

Тото жаданє за обнєву поступка муши ше поднєсц у времєну од 1 рока од кєди ше дознало за причину, прє котру ше глєда обнављєнє поступку.

Кєд ше тєраз призна повєкшанє инвалиднини, тото повєкшанє будзє приманє инвалид аж од дня тєй прияви.

Тото жаданє за обнєву поступку подноши ше исто надлєжному окружному суду.

Шицки работи коло тих инвалидских рєшенєох рахую ше як хитни и муша ше фришко окончовац, а хто завинї, же ше не так окончую, будзє карани до 5 000 дин. за Народни инвал. фонд.

сєляне и зос далєких валалох... Стотки белаво-жовти прапори... По лївей страни батогаше-мадярони и даскельо московских заставох...

Над нами загучали мотори лїтакох (аєропланох): єден вельки тромоторови, желєни, у тим лєца нашо министри, а провадза их три мали войсково апарати. Почуло ше на площї „слава“. Лїтаки закруцєли над местом и вращєли ше на лєтовиско.

За нас радио-спикєрох монтує микрофон. Вадзимє ше хто будзє конферовац до радия. Чєпинєц гутори, же вон, бо министр-председатель „руській чєлавєк“, а я мам бєшєдовац лєм трєцину... бо змє и у владї так заступєни...

На площї пришло до першєй звадї: бродїйовци принєсли свой желєни прапор и сцєли го поставиц на главнє место трибини. То виволало у наших шорох вельки гнїв и протєст: лєм тєльо цо не пошол на фалатки...

Нараз батогаше осєтели, же на правим боку наш прапор векши од їх и дораз прицагли вєлїчєзну трєметрову царску заставу и сцєли ю цоложиц на сам штрєдок. То заш нагнївало наших и... якошик ше так ушорєло, же з єдного боку трибини станул наш пластун, а здругого їх, а прапори змє приквачєли на заднім мурє трибини, „поженєли“ змє их.

Загучали авта и пановє министри пришли. Чєпинєц скочєл гу микровону и почал бєшєдовац. Уж осєм минути прєшло, а вон ище гутори. Мушєл сом го одрилїц. Я лєдво три минути бєшєдовал и вон заш мнє за рукав одцагнул...

Мали ше имєнєц з нас тоти, цо ше на нас припатрали, як ше я бїєм з батогашким спикєром, як ташки на шмєтнїку... Кєд заш пришол на мнє шор, я до радия наявєл, же будзє бєшєдовац ди-

Кажда особа, котру бранї тот Закон, муши буц члєн „Удружєня Ратних Инвалидох“, а почнє буц члєн аж тєди, кєд му ше признаю права по тим Закону, а прєстава зос шмєрцу, зос трацєнєм инвалидских правох и кєд страци держављєнєство. За члєнарину власц, котра виплацує, затрима такой 1% од шицкєй инвалиднини кєжди мєшац.

Кажди члєн Удружєня военних инвалидох достанє од свойого одбору инвалидох книжочку зос њого слику и зос њого личним ошєлом и у нєй буду означєни шицки права инвалидово, котри му припадаю по тєй Уредби и шицки помоци, котри му указани гоч од кого. Тота инвалидска книжочка будзє служиц як легитимация за пол карти прєз жаднєй такси и бєзплатно ше вида. (Конєц 11.)

Морїо и њого важнось.

Нєшка кєд ше важнось и потреба моря вшє баржєй наглашує, нєшка, кєд ше на ньго патри як на главнє условїє єднєй жєми, сцєм даскельо слова повєсц у чим ше состої тота њого важнось.

Нам шицким добре познато, же напредованє єднєй жєми завиши од розличних условийох мєдзи хторима барз важнє и економска звяза єднєй держави зос другу. Єдна оддєлєна жєм, сама за сєбє, нєможє абсолютно нїяк опставац, бо єй потребни звязи зос другима державами, у першим шорє економски звязи, хтори ше состою у вимєнєваню економских доброх єднєй и другєй жєми. Возмознось за тото вимєнєванє даваю добри и кратки драги, мєдзи хторима є найлєпшє морїо. Зос своїм пространством воно вяжє два и вєцєй континєнти. Край, хтори ма свойо морїо, ма свойо плуца, на хтори шлєбодно диха. Такєй жєми напредованє олєгчєанє, бо ма природну и шлєбодну драгу, хтора ю вяжє зос другу жєму, а поправљєнє тєй вичнєй драги ю нїч не кошта. Иншак повєдзєнє морїо єй дава возмознось шлєбодного и лєгкого вивожованя свойих продуктох и привожованю других. История ясно описує борбу пєдєдиних державох за владу над морїом. Цо думає у чим лєжи моц Англїйскєй импєриї? На морю. Як поморска держава, вона од давнєйших часох похопєла важнось моря и дзєкуюци њому вона ма нєшка под свою власцу вєльораз вєцєй жєми як цо є сама велька. Но, зато не треба забуц и то, же су Англїйци за тоту поморску и колониялну политику спецїалисти.

Друга єдна ствар исто важна у тим, же вєдно зос тим економским прєношєнєм, прєноши ше и култура єднєй жєми до другєй, прєноша ше културни богатства. Поморски жєми и держави вилужєни су упливу других. Вєдно зос тим економским богатством є и културнє богатство, хторє ше єдно другому твардо влапєло под руку.

ректор Волошин (а мал бєшєдовац Пєщак), и др. Волошин мог ище бєшєдовац до радия. Пєщака радио-слухачє уж не чули. То так розгнївало Чєпинца, же ше пошол на мнє поносовац Бродїйови.

Та даїмє слово министром. Бродїй гуторєл хвалковато, по дурному, нє приготовани. Кого бєшєда була не цикава и нїкого не захопєла. Зато як лєм министр Рєвай виступєл, загучало „слава“ на цалу площу. Мушєл буц добре розположєни, бо почал зос словами: „Українци и украинки, обидвох напрямкох...“ Подчас њого бєшєди, цала публїка кричала: „Горнїцу не дамє...“ „Свою шлєбоду не дамє...“ „Родзєни край ані Поляком, ані Мадяром не дамє...“ Кєд сом до радия наявєл, же до микрофону приступа „батько нашого одрєдзєня“, привитаню не було края. Цудзи припатрачє ту могли видзиц, як батогаше приманю свойих, а як ми примамє наших преднякох. Мог видзиц, же правдива сила на нашим боку. Крем Мадярох, Жидох, даскельо дзєшаткох батогашох-мадяровох, и родовитих Москальох-ємигрантох, там нїяких „руских“ не було.

По тим збору ми зос замкнутима шорами пошли гу Народному дому и ту змє ше крашнє розишли. По дражє двомє нашо студєнти старгли на „корзову“ два царски застави и прицагли їх аж под Народни Дом. Ту їх дали єднєй худобнєй жєни на онучки...

14. октобра. Нєшка ховамє другу жєртву нашєй борби за шлєбоду...

Перша жєртва бул националист Юрко Купчик. Кого у Королеву прєбили з байонєтом...

Тота друга жєртва, то гєрой, храбри жандар-Українєц, Андрий Риган, родом зос сєла Дубриничи

То нам доказує и вплив талиянської культури у Далмації у 17. віку.

Далей, морію ма вельку важносц и з тей причини, же у случаю неприятельского напада служи як природна обрана, бо вельо чешше нападавац зос води, як дочековац на сухим, особено кед бреги моря неприступни.

Попри шицким тим морію ма ище одну важносц, бо воно зос своєю красою прицагує вельке число странцох, хтори охабяю красну суму пенезох у приморских жемох.

Видзимо, же морію ма барз вельку и важну ролю як у економским, культурним, политичним, так и у здравственим погляду.

И нашо Ядранске морію за Югославию барз вельо вредзи. То знали и оцели його вредносц Талияне и зато по войни забрали скоро найкрасши часци Ядранского моря. Но и попри шицким тим його вредносц не зменшана. Каждого лета Далмация полна страних госцох.

На цалей обали нашого моря ест вельо красни вароши, медзи хторима є найвекши и найважнейши Сплит, Сушак, Дубровник. Попри тих варошох ест красни морски купелі, як Цриквеница, Кралевіца. Но за похопене правей вредносци моря потребно добре го познац, а у тим нам помагаю путованя, добри кнїжки и часописи як „Ядранска стража“, хтору кажди хто приятель моря треба пречитац.

Читайме, учме ше, бо ше вредносц человека цені по знаню, а не по чежини. **Е. Планчак, уч.**

ЗОС НАШИХ КРАЙОХ.

З Карпатской України.

исторични події.

У звязи з преглашеньом самостойней словацкей держави и препасцу чешкей держави стали ше важни исторични пременки и на нашей Горніци — Карпатской України. Опишеме их шором, як ше стали и на кельо ше тераз о ніх зна.

ЧЕХИ ЗАШЛЕПЕНИ И НЕ ПОПУЩУЮ.

На кельо чешки державни предняци бґули вше ище шлепи и не видзели, же прешли часи, кед вони над другима пановали видно зос того, же и на Горніци не сцели скоро ніч од своей власци одступиц, гоч на звонка дали Карп. України вельку автономію. Але то було лем на паперу. Кед требало дац Карп. України потребни бґджет, пенез на видатки, Чехи не сцели иншак дац лем под условийом, да поставя генерала Прхалу за министра финансийох и нукашних ділох у Гґ-

котри ше борел зос малярским террористима и спацнул у бою.

Мадярски ше террористи скрили у леше коло Берегова. Єдна чета жандарох сцела їх зликвидовац и загнала ше одвише далеко... Храбри Риган ишол на самим предку. Його приятеля ранели, а вон сам ишол напредок. Достал кульку до ноги и не мог ше рушиц з места. Теди пришол єден Мадяр-терорист и пушел му кульку до молодого чола и огарал го. Мал вон при себе банку кнїжочку, годзинку и 600 крґуни у готовини. Терорист вжал шицко... Ту маце „чесних“ Мадярох... Ми их добре познаме!

Полковник Вит барз хвалі Ригана, же бул чесни отворени хлапец. Отворено ше признавал за Українца, прецо Чехи наньго боком патрели. Ходзєл до читальні „Просвити“, а я сам го часто видзєл у нашим клубу.

Хованє му приготовела команда жандармерії. Главни командант Квапил найвечей сили уложел, же би того хлапца поховали як то спада. На хованю було тисячи народу. Одпитал го професор Феделеш з Берегова.

Вечаром др. Росоха и я провадзєли зме вагон з труну до Дубриничох. З того зме зробели правдиви процимадярски демонстрації: на каждой стациї очековали нас маси народу, дзивчата зос венцами и кед зме отворели вагон, посипало ше зос шицких странах квеце на труну. У Перечину дочекала нас оркестра и заграла даскельо жалосни писні. И заш ше посипало квеце на труну борца, и заш дзивчата у народних облечивох, заплакани, положили венци: од Просвити, од Учительской Бранки, од Чешской Ревай. (Черей бґже)

сту и да вон водзи контролу над роботу карпатоукраїнскей влади. И вец да чешки урядніци далей останю на Карп. України. Министра Ревая, котри бул напроци Чехом найтвардши, Чехи зруцели. Українскей войсковей організації Січ не сцели дац оружие. И так вшадзи Чехи гамовали шлебодни розвой Карп. України.

НАРОД ШЕ БґНІ.

Цали тидзень од 5. до 12. марта прешол у нацагованю зос Чехами. У нашим народзе постало вельке незадовольство. Ген. Прхала пришол до Густу, але цале време шедзєл у войсковей команди и не шмел ше на улїцу указац. У народзе варло проци лукавих Чехох. Бґвши министр Ревай пошол до Берлину на пораду зос Гитлером. У Густу були вельки демонстрації проци Прхали и проци Чехох.

СЛОВАЦКА ШЕ ДЗЕЛІ ОД ЧЕСКЕЙ.

Исту борбу мали зос Чехами у истим тижню и Словаци. Лєм зос Словаками поступєли Чехи ище оштрейше. Наместо да даю Словаком еднаки права яки маґо и вони, проциправно зруцєли словацку владу Дра Тиса и поставєли на владу Сидора. Але др. Тисо ше тримал за законитого представніка словацкого народа и з помоцу Немцох преглашел самостойну словацку державу. То ше стало вовторок 14. марта на поладне. Немецке войско бґло готове войсц до Чешкей, бо у тим часу бґли по чешких местах демонстрації проци Немцох. Чешки президент Гаха такої пошол до Берлину и там придал чешку державу под протекторат Немцкей.

КИРВАВИ ПОДІИ У ГУСТУ.

Истого вовторку 14. марта стали ше у Густу вельки и важни події. Премиєр Волошин, знаюци же ше Словаки оддзєля од Чехох уж рано зруцєл ген. Прхалу, преглашел, же Карп. Україна постава шлебодна и ні од кого неодвисна держава, поставєл нову чисто українску владу у котрей Юлиан Ревай постал министром вонкашних ділох и зволап за 15. марта карпатоукраїнски Соїм, котри ма узаконїц самостойносц Карпатской України и потвердиц нову Владу. У Густу нападли члени Карпатской Січи на чешких жандарох, настало штрєляне и бґло даскєліх мертвих. Наш народ на Горніци зос своєю крєву пошвєцєл свою шлебоду.

ВРАГ НЕ ШПИ.

Кед Мадяре осетєли, же ше Чехословацка держава розпадла и Карпатска Україна остала сама такої нападли на ей границі, а як вигварку пред шветом наведли, же на карпатоукраїнскей границі нет мира и же Українці мґча Мадярох. Шицко то простє циганство.

И лєм цо Мадяре на даскєліх местах прекрочєли границу такої на своїм радїю затрубєли по швєцє, же «побидоносне малярске войско заняло цалу Горніцу», же премиєр Волошин сцєкол до Рґмуньскей и т. д. А шицко то голе циганство. Правда така, же ище 16-го марта штварток на поладне Мадяре на даскєліх местах прешли границу и лєм даскєльо км. вошли нґка. Не могли далєй, бо проци ніх направєло фронт карпатоукраїнске войско Карпатска Січ и малярски напади вшадзи одбити. Пред Севлюшом залєпєли нашо 20 Мадярох.

СОЙМ ШЕ ЗИШОЛ.

15. марта стрєду на 3 годзин зишол ше карпатоукраїнски парламент Соїм, на свойо перше засиданїє. Тото засиданє будзе ше споминац у нашей исторії як єдна од найкрасших, найрадоснейших подїюх у живоце нашого народа на Горніци. Бо то перши шлебодно избрани наш народни Соїм, избрал го цали народ скоро єдногласно и вон такої на першим засиданю мал преглашиц самостойну державу нашей Горніци.

Засиданє Соїму отворєл премиєр влади о. Др. Августин Волошин и кратко означєл историчну важносц того Соїму. За председатєля Соїму избрани Августин Штефан, начальник министерства Просвити, подпредседатєл Федор Ревай и др. Штефан Росоха.

Соїм такої 15. марта вигласал закон о самостойней держави Карпатской України и потвердзєл

же службеним язком будзе українски кнїжевни язик, а герб держави будзе стари герб ище кнєвкорускей держави, тризуб.

НОВА ВЛАДА

Истого дня потвердзєл Соїм и нову владу котра зложена так:

Премиєр влади и министр просвити о. Др. Августин Волошин.

Министр финансийох: Др. Юлий Брацайко.

Министр нукашних ділох Др. Перевузнєк.

Министр вонкашних ділох Юлиан Ревай.

Министр тарговини и индустрії Штефан Ключурак.

Министр социальной опики и народного здравя Др. Микола Долинай.

У ВОЙНИ З МАДЯРАМИ.

Главна брига карпатоукраїнскей влади була обранїц шлебоду свою од Мадярох, котри ю такої нападли. Карпатска Січ превжала оружїє од чешких жандарох и финацох и виступєла проци мадярох. На жаль чешке войско, котре ше находзєло на Горніци не сцєло помагац нашим бранїц свою жем. Зато у тих днєох могли Мадяре присц през Мукачев и Сваляву на границу Галичини т. є. на польску державну границу. Без доброго оружїя без танкох, дзєлох и бомбардерох лєм з пушками не могли нашо герої зос Сичи становиц вельке наймодернейше наоружанє малярске войско. Влада мушєла штварток 16. марта пополадню охабиц Густ и склєліц ше до Рґмуньскей. Але войско ше ище далєй бори и при Иршави одбило Мадярох. Випатра, же ше годна и Рґмунска умишац, бо у ей интересу є, да Мадяре не завєжню цалу Горніцу. А з Берлина остатні висти явяю, же кед Українски народ да Мадяром моцни оружани одпор та вец годни ше Немци умишац и не дац Горніцу Мадяром. Др. Волошин у мєно влади замодлєл Гитлера да приме протекторат над Карп. Україну, але одвиту нет. У истей ствари обрацєл ше др. Волошин и гу Рґмуном. Так голєм явяю висти на радїю. Але у тих днєох висти на радїю и у новинох таки неясни и єдна другєй процивни, же ище нешка, пяток 17. марта на поладне не мож точно повєсц, цо будзе зос нашу Горніцу.

Под Польску.

ЗАШ ПОЧИНАЮ

у срезу Бережани у Галичини як да ше заш почина отворєна борба з Поляками. У валєлє Кальне непознати человек штрєлял на двох жандарох, котри го сцєли легитимовац. Єден жандар ранєти а тот человек сцєкол.

Заш на штациї у Лагодове кед жандаре легитимовали путнікох єден место легитимациї вицагнул револьвер и почал штрєляц на жандарох. Вец тоти путніци посцєкали. Бул ранєти єден жандар и єден од тих путнікох але и вон сцєкол.

У Дришовє у истим срезу забили до тераз непренайдзєни людзє команданта местней жандармерії. Не зна ше, чия то робота.

Українски атєнтат у Києвє. На железничней стациї у Києвє руцєли Українці бомбу до вагону у котрим бул секретар большевицкей странки на України Рус Хрущов. Двоє секретаре Хрущова забити, а сам тот на України всеможни большевик чєжко ранєти. Атєнтаторє були преоблєчени за железничарох и сцєкли. Вредно ище спомнуц, же бомби були зос арсеналу большевицкей полиції.

ГОСПОДАРСТВО

О ПРЕСАДЗОВАНЮ ОВОЦОХ.

Настали днї хтори су найзгоднейши за прєсадзованє овоцох. Прєто вихаснуїме кажди празни простор и посадзємо цо красшу и хасновитшу овоц. Овоц найзахвальнейша рошлїна. Вона нам вше принєше найвечей хасну и радосци. А цо найважнейше видатки и роботи коло ніх скоро нїяки у поровнаню зос другима газдовским рошлїнами. Садзєнє овоци патраци зос постановєного цїля може бґц двояке. Кед ше сцє садзиц за домашню потребу, теди треба садзиц цо вєцєй розлїчни и да дозреваю у кажду часц рока (лєта). Кед ше сцє за прєдай (тарговину) теди треба лєм еднаки.

Не лєм єдна хїжа, але вєцєй їх наймаю исту овоц. Тарговец будзе лєм там куповац дзє найдзє вельо — на вагони.

Тєраз даскєльо слова о самим садзєню. Нїгда не шмєме садзиц єдну овоц на место з хторого зме исту таку вїкерчєли. Жем там празна за тоту овоц, бо кажда овоц троши иншаки матерїї за свой розвиток. Дзє була грушка най ше посадзи дацо инше, лєм не пружка.

На месцє дзє думаємо овоц посадзиц треба рєдзиру вїкопєме дзєнь, два скорєй. То прєто да ше жем наполнї з воздухом. Вец будзє лепше роснуц. Вєлі кед садза овоц насипу до дзири вода и справа блато и вец до того блато садза. То ма свойо хїби. Перше: блато густєйше од жєми и нет у нїм воздуху. Другє кед ше блато зосне, значє ше и одзєлєтєлєтє од жєми з бокох и од тєм

Теди остава празна часц. Тому ше може доскочиц да ше жем коло овоци од часу до часу поприциска. Але ше теди позбива шицка жем. Прето найлешше садзиц до сухой, заправо фришкой и мелкей гліни и поверху залац. Кед ше вода упиє, треба плітко розкопац.

Садзиц овоц треба так глібоко як була глібоко на месце одкаль зме ю вжали. Другима словами покаль є бляда, по жовти персень, бо дотля була у жеми. Кед положиме плітше може ше легко осушиц бо нема досц влаги, особено в леце. Кед ше положи глібше, не дойдзе до жилог воздух през хторого ше не може розвивац. Скорей садзєня добре положиц гною до дзири.

Кед зме древко зос жеми виберали велі жили ше повредзели. Прето тєраз треба таки жили орезац висше рани. Орезує ше ровно зос жему; так да рез на каждей жили патри долу кед древко стої просто. Таки жили лєгчейше зарастаю и пуцаю младніки. — Горе, исто так, треба поорезовац шицки конарчки и охабиц лєм даскельо найкрасши очка. То прето же жилки ище слаби и не могу нацагац едла за вельо пупки, а гоч кельо охабиме шицки буду гнац. Прето буду слаби и краткого вику. Кед древко руши треба пощисцовац шицки младніки хтори случайно по древку нагналі.

БЕЛАВИ КАМЕНОК.

Белави каменок з хторим ше шприцує виніцу направени зос бакру и сумпорней квашніни, зос котору ше бакар прелєє. Хто не вери най у погару води розтопи єден фалаток белавого каменку и вец най до тей розтопини положи нож або дацо друге железнє. За кратки час нож почервенєє од бакру, бо ше на нож налапа. — На тот способ може ше побакровац кажди железни предмет.

Белави каменок достал белаву фарбу од води, хтора у нїм скрита, хтора го трима у громади и дава му сталну фурму. — Да ше уверице положце єден фалаток того каменку на горуци пец або шпоргет. Дораз почне суцац, побилі и розпадає ше. То прето, бо знього виходзи вода.

Тєраз тот исти фалаток положце до води и муши знова побелавиц.

На тот способ можеме ше увериц чи єст у вину води. Так осушєни фалаток бєлавого каменку положце до вина. Кед вино чисте, каменок не премєні фарбу; кед у нїм єст води, каменок побелавєє, бо до себе упиє воду з вина.

Белави каменок є отров и хаснує ше за шприцованє виніцох и овоцох, бо ма у себе сумпору, хтори забива бактеріи рижних хоротох, од хторих овоц и виніци барз страдаю.

Белави каменок розтопени у води квашни и барз моцни и виєда лісцє. Прето ше го миша з вапном да неутрализує квашніну, а теди ше и лєгчейше лапа за лісцє.

Понеже ше перши хороти виніцох зявели у Французкей то Французи и перши почали хасновац так справену каменкову юшку за одбрану своїх виніцох.

Руски Керестур.

Бицигли. Недавно надбєгла у Куле бицигла на жену, хтора виходзєла з капурки и зламала єй ногу. Исто так надбєгла бицигла у Новим Вербаше на дзєци, кед виходзєли зос школи. Кормань запарал дзєцку по ліцу и вдерел з нїм до жеми, же ше аж замрачєло.

Не чуц, же би ше у нас случєло з бициглами вєкше нещєсцє, крем цо ше зна, же не єдно одлєжало пре обєгованє на бициглох.

Валалска управа свидома того, же би дацо зробиц да тоти цо маю бицигли могу шмєло по валалє ходзиц, а заш да ше не мушимє оглядац чи нам не вибєгне оддалєка на хрибет бицигла.

Було предложєнє да ше за бицигли направя драшки подалєй од хижох. Валалски одбор не приял тот предлог, не зато, же би не тримал то за потребнє, алє же ма вельо видатки на други страни.

Но не требало би на тим стануц. Исту бригу мал и одбор у Вербаше. Да валал не обтерхую з новима трошкама одредзєли, да кажди хто рескирал на бициглу 1.000 динари муши ище плациц 15 динари и з того направєли дражки на бицигли. У нас би ше набєрало на тот способ 15.000 дин. и дало би ше вельо з тим ушориц. А кед ше анї то не зроби най кажди пред своїм обисцом поровна

жем поза дражку и боки чурчком най знєє да не буду таки прикри, та буду бицигли голєм кед хвила исц далєй од хижох.

Писменосц. Єст досц швета, же є не виновати пре свою неписменосц. Нашо людзє понад 30 роки не учєли ше у школи по руски и не чудо, же кед пишу, помишаю два кирилски азбуки и два латински. Читац ше покус шицки научєли. Нє згорше би було да ше на вечарших преподаванєох поучую старши правилно писац. А же ше то не зроби най себе даю труда голєм тоти цо явни надписи кладу та най ше науча правилно писац. То су нашо столяре. Управо штуха чловека до оч кед на темєтовє патри надписи на крижох. Трєбало би да кажди столяр скорей як випише надпис на криж да го да препатриц даєдному паноцови лєбо п. учительови. Не мож цєрпци да и надалєй неписменосц украшує наш темєтов.

У Керестуре умарли того року: Любомир Канюх, син Юлиана и Павлини Канюх 8 роки, уд. Юла Папуга родз. Киш 76 роки, Мелана Пушкаш родз. Папуга 40 роки, Яким Пушкаш син Мафтя и Мелани Пушкаш 8 роки, Ана Пап родз. Кашай 72 роки, Микола Джуджар 51 рок, Янко Гирйовати 76 роки, Василь Буила 73 роки, Юла Прегун уд. Янка, 86 роки, Дюра Бучко 61 рок, Джуња Маря уд. Михала, 79 роки, Юла Чизмар, уд. Янка 70 роки, Ирина Голик жена Йовгена, 26 роки, Яким Виславски, син Данила и Гайдук Веруни 11 роки, Макрена Папуга жена Михала, 45 роки, Дюра Чапко, 86 роки

Тих днєох похована, зос вельким участвиєм народа, по 8-дневней хороти дзивка Нова Михала и Ерделі Мелани, Мелана, у 14-тим року своего младого живота.

КООПЕРАТИВА У Р. КЕРЕСТУРЕ поволує своїх улагачох най принєшу до дружтвєней канцєларіи, свойо кнїжочки, пре упис каматох.

Так исто явя, же прима улоги и видава на пожичку пєнєж кажди час.

Спорт.

На недзєлю 19. III. Спорт клуб „Русин“ идзе до Србобрану, хто сцє пойсц най ше яви до карчми Павлович Мирона, поволую ше бавячє на соботу вечар на место преблєканя. Управа.

ЦО НОВЕ У ШВЕЦЕ

Представніци царгородского патриарха на богослужєнє з нагоди корунованя св. Отца папи Пия XII. Як яч агенция Стефани, першираз єден представник св. Отца Папи нацивел царгородского патриарха и обявел му вистку же вибрани нови Папа, и з тей нагоди го поволал, же би пришол на благодарєнє, хторе ше будзє служиц з нагоди корунованя Папи Пия XII.

Тота иста агенция явя же 12. марта, з нагоди корунованя св. Отца папи Пия XII, одслужєнє благодарєнє, на хторим участвоваїли високи достойники, медзи хторима и єдна делегация єкуменского патриарха царгородского, представніки єрменскей православней церкви, и представніци рабина. Церква була цалком полна. — По одслужєнє благодарєнє делегация пошли до апостолскей нунциатури винчовац на вименованю нового папи и виявели свойо жадања за длугоки и щєслїви живот.

Тот гєст православней делегация од велького значєня, бо ше случєл першираз од кеди ше роздєлєла восточна и западна Церква. Твердзи ше же апостолска делегация враци визиту прєйг своих заступнікох.

Нємецкє войско у Чєскей. По споразуму зос чєским президентом Дром Гахом нємецкє войско вошло 15. марта на 6 годзин рано до Чєскей и Моравскей. До поладня буїли Нємци уж у главним чєским варошу Праги у Моравскей Острави Пльзню и Брну. Чєска влада розказала Чєхом, да ше владаю мирно и да напрочи Нємцом приязни и у шицким их вислужа.

Як ше тримаю Чєхи. Вистка, же президент Гаха придал у Берлину Чєску под нємецкє tutorство и же нємецкє войско придзе до Чєскей прияли Чєхи з неविповєдзєним больом. Не сцєли вериц, же то правда. Аж кед ше появили у чєских мєстох перши нємецки войци на моторох — увидєли, же наисцє так. Чєска не лєм же остала сама без Словацкей и Карп. України, алє сама страцєла свою шлєбодну державу и пришла под цудзу владу. Интереснє того, же до тєраз нїхто анї з пальцом не рушел Чєхом на помєц, анї Французка, анї Англия. Нємецки и други новини пишу, же ше Чєхи од своей першей дзєлїдби в єшенї прєшлого року баш нїч не научєли, бо далєй думали владац над Словацку и Карп. Україну. До Хусту послали свойого генерала Прхалу, да розказує украинскей владї, а словацку владу розогнали и послали до Словацкей свойо войско. А на остатку сами пре свойо насильство страдали.

Самостойна Словацка. Словацки министр вонкашних дїлох Дюрчански обявел шицким державом, же од 14. марта Словацка постала Самостойна Держава и нема нїч зос Прагу.

НАША ДЕРЖАВА

ВИГЛАСАНИ БУДЖЕТ У НАР. СКУПШТИНИ. У народней Скупштини вигласани бюджет за 1939—40 рок. Гласали 297 послї шицки гласи за бюджет... Послї опозициї небули присутни на гласаню. Тєраз бюджет пойдзє пред Сенат, хтори о нїм будзє рєшавац 20 марта.

ЗОС БЕШЕДИ МИНИСТРА ПРОСВИТИ „Мушим вам дораз повєсц, же док я министр просвити, не думам отвориц инї єдну штрєдню школу (гимнзуй-граждански). Не думам зато же ше наша наука у школах подло стої.

ВЕЛЬКА СПРЕВОДЗКА У БЕОГРАДУ. Йосиф Шойхет, польски Жид длушки час зберал пєнєжи по держави за памятник якомушиц велькому чловекови. Назберал два милийони динари, алє кед члєни Його клубу попатрєли до каси, з тих двох милийонох не нашли уж нїч.

Исто так ше стало зос дружтвом цо предавало марки на хасєн шлєпих дзивчатох. Нєстала поверх милийонова сума пєнєжох.

УМАРЛА ОД СТРАХУ ПРЕД МИШОМ. Док робєла свою каждодневну роботу по хижї Янє Костадинович зос Радовишта, нашла ю необицна шмерц. Миш, котри сцєкал од мачки, нараз скочєл на Янє и уцагнул ше под блузну, Янє ше так прєстрашєла же од того умарла.

На знанє!

Мой почитованєй муштерї доставям, же сом свою радню и лагер готовей роби прєселєл зос Нар. Дому до своей **НОВЕЙ ХИЖИ** на Вельким шоре (при апатики).

На лагеру мам стално и у вельким вибору: — дзєцински, лєгиньски и хлопски калапи. — Примам нарудзби и оправки котри точно и по найтуншєй цєни вирабям. — Виробок гарантовани, цєни нїски! — Препатрунок шлєбодни, купованє необовязанє!

З поштованьом **ДЮРА ПАПУГА**, калапар Р. Керестур.

ГОТОВИ ШМАТИ ЗА ВЕЛЬКУ НОЦ

вшелїякей сорти готови, а гоч по нарудзби лєбо штофи на шмати у вельким вибору мож достац у **Няради Штефана**, сабола и тарговца, по найтуншєй дневней цєни, женски штофи, плиши, свили, полусвили и т. д. шицко по фабриканскей цєни.

СВОЙ Г У СВОЙОМУ!

КЕД ПРАВИЦЕ НОВУ ХИЖУ

або преправячє старє обисцє зосцєцє да Вам будзє крашнє омальованє.

Найкрасши мустри и фурми за то як и красни венци, солидну роботу зос масну фарбу по найтуншєй цєни зос найвєкшу гаранцию зроби Вам

ПАРАЦКИ ЯНКО

декоративни маляр и фарбар.
(Обявиц ше до Пєтько Дюри тарг. скла Руски Керестур).

Предаваю ше

50 ГОЛТИ ЖЕМИ И ХИЖА

зос газдовским зданиями у валалє Суботиште срез Румски. Валал ма свою власну вельку пажичу (яраш) и житєлє ше бавя и зос сточарством. През валал идзє автобус Рума-Земун. У валалє єст 4 руски фамелиї. — За цєну опитац ше у п. Нєстора Личинича, Земун, Тошини бунар 20, або у сєрбского пароха у Беркасовє, пошта Шид.

НОВИ БИЦИГЛИ од 650 Д до 1200 Д. швачици машини од 1500 Д до 1900 Д., ма вше на лагеру, стари бицигли заменєє за нови,

Гарди Александер, Р. Керестур.

Кажди дзєнь вєжи з автом до Кули до купелї.

26-го пополадню на 2 годзин будзє ше предаван на добровольней лицитациї карчма ПЛАНЧАК АЛЕКСАНДРА на месцє у Керестуре. Ма доброго вина на лагеру за свадзби по найтуншєй цєни

ПРИМАМ МЛЕКО до млєчари и плацим 1 динар за литру — мам кажди дзєнь препущєного млєка.

БОДВАЙ ЕВГЕН, млєкар Р. Керестур.